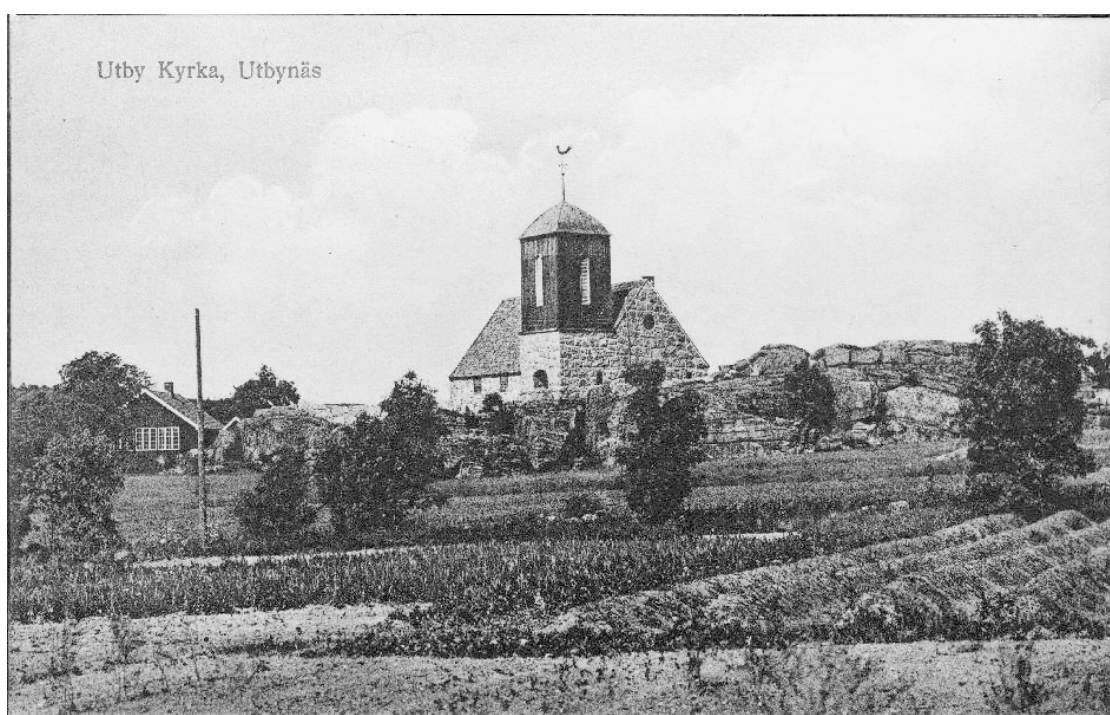

Antikvarisk medverkan

Utby kyrka

*Nylöse församling, Göteborgs kyrkliga samfällighet,
Göteborgs kommun, Västra Götalands län*

Antikvarisk medverkan

Utby kyrka

*Nylöse församling, Göteborgs kyrkliga samfällighet,
Göteborgs kommun, Västra Götalands län*

GÖTEBORGS STADSMUSEUM

Rapport från kulturmiljöenheten 2016:4

Karin Nordström

Karta från Infovisaren, Stadsbyggnadskontoret i Göteborg, 2010-2011

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens tillstånd:	03 05 15 och 06 11 15
Göteborgs stadsmuseums dnr:	0595/15 och 1948/15
Fastighetsägare, byggherre:	Göteborgs kyrkliga samfällighet
Projekt- och Bygglledning:	VBK Jens Bergbom
Generalentreprenör:	Byggspecialisten i Göteborg AB
Sidoentreprenad:	K-Konservator
Antikvarisk medverkan:	Göteborgs Stadsmuseum, Karin Nordström
Rapport:	Karin Nordström
Foto:	Karin Nordström
Slutbesiktning:	2015 12 15
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Göteborgs kommun
Stadsdel:	Utby
Adress:	Vallareleden 29 415 07 Göteborg
Fastighetsbeteckning:	Utby 753:344

Dokumentationsmaterialet förvaras i Göteborgs stadsmuseums arkiv

Göteborgs stadsmuseum, Norra Hamngatan 12, 411 14 Göteborg
Tel: 031-368 36 00. E-post: stadsmuseum@kultur.goteborg.se

© GÖTEBORGS STADSMUSEUM 2016

Inledning

Projektet gäller renovering av Utby kyrka.

Beslut

Länsstyrelsen lämnade den 03 maj 2015 tillstånd till renovering av Utby kyrka. 433-7368-2015.

Länsstyrelsen lämnade den 06 november 2015 tillstånd till konservering av fasta inventarier i Utby kyrka. 433-36860-2015.

Handlingar

Renovering invändigt och utvändigt -2015 Teknisk beskrivning med typåtgärder. Handlingar daterade 2015 02 29.

K-Konservator Vård- och underhållsplan Utby kyrka 2015 05 29.

Genomförande

Projektledare:
Jens Bergbom VBK tel 031 7033509.

Generalentreprenör:
Morgan Eriksson Byggspecialisten i Göteborg AB tel 0705573882.

Sidoentreprenör:
David Edvardson K-konservator tel 0705227701.

Sammanfattande bedömning

Projektet har skötts väl. Arbetena uppfyller villkoren i länsstyrelsens tillståndshandling.

Aktuellt skydd

Utby kyrka är skyddad enligt Kulturmiljölagens 4 kapitel.

Byggnadsbeskrivning och historik

Utby kyrka invigdes 1923 och är uppförd i nationalromantisk stil. Kyrkan byggdes i samband med Utbynäs villastad som etablerades under åren 1906 - 1930. Arkitekt Arvid Bjerke ritade en plan för området och kyrkan liksom många av villorna.

Kyrkan ligger placerad på en liten höjd och i samband med kyrkans uppförande lät man plantera björkar och tallar på tomten. Entrén till kyrkotomten är omsorgsfullt utformad med bl a vackert rundade steg huggna ur berget. Kyrkoplanen framför huvudentrén inhägnas av en stenmur.

Kyrkobyggnaden är traditionellt orienterad med entré i väst och ett rakt avslutat kor i öst. Exteriören är välbevarad med fasader som utgörs av råhuggen ögongnejs som brutits på platsen. Takfallet är brant och belagt med rött lertegel. Tornet är sidoställt koret i sydöst. Det nedre partiet är murat och det övre partiet är av stående lockpanel med kopparklädd huv som pryds av en tupp.

Utby kyrka är en salskyrka med ett smalare rakt avslutat kor. Kyrkorummet präglas främst av tak- och vägmålningar utförda av John Sten. Målningarna har en uppbyggnad som påminner om 1600- och 1700-talens kyrkomåleri med s.k. himlingar och naiva bibliska kompositioner. Interiören i sin helhet är välbevarad sedan byggnadstiden och huvuddelen av den fasta inredningen är ritad av kyrkans arkitekt Arvid Bjerke som t ex bänkinredningen, predikstolen och läktarbarriären. Altarskåpet är ritat av Bjerke och tillverkat av bildhuggaren Henry Nilsson samt målat av John Sten. Lampkronor av snidat trä är ritade av Bjerke och tillverkade av slöjdläraren Håkan Lindén. Orgelfasaden är klassicistiskt utformad och ritad av arkitekt Sigfrid Ericsson och tillverkad av bildhuggaren Frithiof Richter.

Renoveringshistorik

1952 Renovering av kalkputsmålningen. Utfördes av konstnären Brocke.

1960 Utökning av läktaren efter förslag av Nernst Hansson, den befintliga barriären återanvändes, men i nytt läge.

1963 Utvändig fogning av fasaderna samt omläggning av takteglet.

1976 Byttes troligen den norra dörren i koret.

1994 -1995 En liten orgel från Billdals kyrka placerades i Utby kyrkas kor. Kyrkan försågs med en ljusbärare. Vidare utfördes åtgärder för att förbättra belysningen i kyrkan och högtalaranläggningen byttes. De främre bänkraderna togs bort.

1992- 2000 stuprören är markanslutna och utgjordes ursprungligen av koppar, men dessa har, utbytts mot brunmålade plåtrör. Komplettering av kyrksalens belysning gjordes.

2001 Inkom begäran om att ta bort främre bänkraden på södra sidan samt att främre bänken på norra sidan flyttas i vinkel mot övriga bänkar.

2003 Nytt orgelverk installerades. Spelbordet som är fristående flyttas fram, närmare läktarbarriären och ett nytt spelbord, ritat av Lars Nordung, placerades i koret på södra sidan.

2004 Åtgärdades springor vid takfoten och kantbalken med elastisk fog samt med brottningslist för att förhindra fortsatt vatteninträngning. Vid tillfället sågs även fogarna runt fönstren över.

2005 Utförde Dennis Eriksson Byggare AB åtgärder på kyrkans fasader. Tornet ommålades och långhustes partiellt skadade cementfogar bortbilades och ersattes av nya fogar av cement.

2012 I ordningställdes en ny ljudanläggning med nya takhängda högtalare.

Genomförda åtgärder

Klocktornet

Klocktornet renoverades utvändigt:

Samtliga panelbräder på klocktornet byttes. De nya panelbräderna var i dimensioner lika den gamla. Rötskadade stomdelar byttes till utseende och funktion lika befintligt. Tornluckorna nytillverkades. Panelen och tornluckorna tjärades med mellan mörkträtjära.

Bilden överst till vänster visar tornpanelen som byttes ut.

Bilden till vänster visar tornkonstruktionen när lockbräderna avlägsnats.

Bilden överst till höger visar det färdiga tornet tjärat i mörkt brunt

Fönstren

Fönsterrenoveringen innebar: Byte respektive lusning av punktala röt-skadade delar.

Omfogning mellan karm och plåtbleck.

Omkittning ytterbågar

Byte av trasigt glas.

Fixering av välvd del av karm.

Utvändigt olje/alkydfärg

Målning av bågar skedde på verkstad

Mekanisk färgborttagning

Kulör utvändigt i mörkt brunt lika dörrar och torn. Målning, beslag-sjustering, kittning av blyinfattade innerglas.

För kulören invändigt var tanken en tunn lasering i en ganska mörk grå ton. Olyckligtvis grundades bågar med vit kulör så att laseringen inte fick sin ursprungliga effekt.

Plåtarbeten

Plåten under fönstren byttes för bättre samklang med fönstren till förzinkad plåt med rundad kant som handmålades.

Bilden överst till vänster visar ett av kyrkfönstren utvändigt. Bilden till höger visar sakristians fönster utvändigt. Bilderna nederst visar kyrkorummets fönster invändigt.

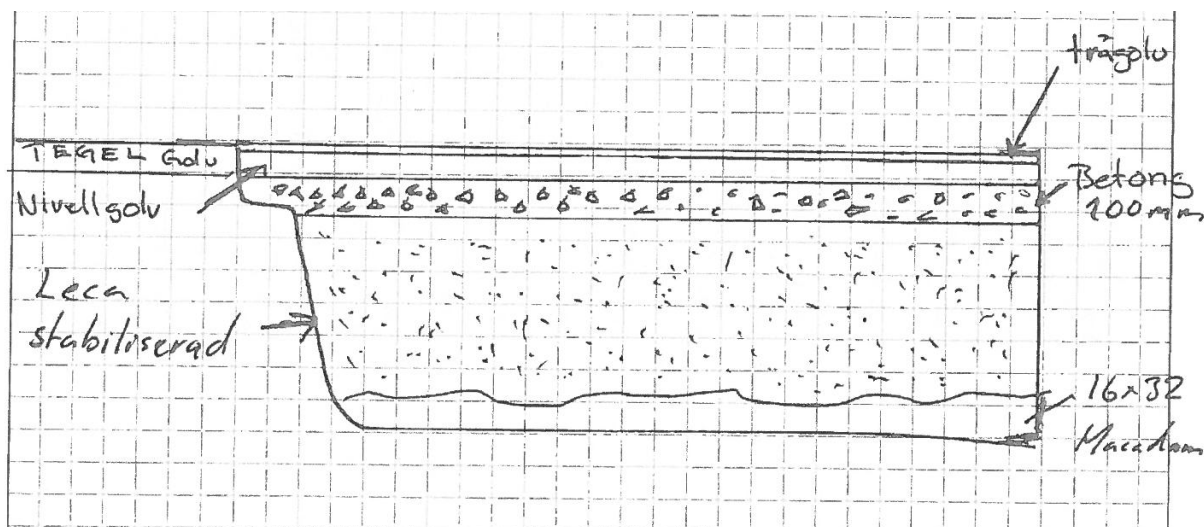

Krypgrund och golv.

Kyrkan är byggd på berg där ojämnheter har skapat fickor där vatten har kunnat ansamlats utan att någon dränering gjorts. Åtgärderna innebar att golvbjälklaget revs och krypgrunden sanerades. Nytt bjälklag har byggts och krypgrunden har fyllts med lerkulor var på en cementplatta gjutits, som i sin tur bär trägolvet. Golvbrädernas dimension är 135mm på bredden och har tjocklek 25mm. Golvet har laserats i kulör något ljusare än bänkinredning och bröstning.

Bänkarna

För att åtgärda golvet togs bänkarna tillfälligt bort. Bänkarna är infästa i väggbakpanelen vilket komplicerade åtgärden. Bänkarna flyttades ut ur kyrkorummet och förvarades i en extern container. Vid återmonteringen har träskador uppkommit. Dessa lagades och laserades i enlighet med omgivande ytor.

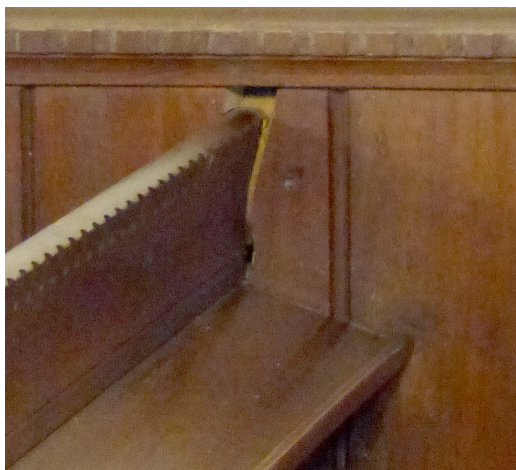

Till vänster är det gamla golvet borttaget och upplägget av stora stenar syns tydligt, liksom bergidagen. Mittgångens tegelgolv påverkades inte av renoveringen. Till höger har lekakulor fyllts i tommrummet under golvet och ett armeringsnät har lagts på som kommer att bära betongen.

Skissen på motstående sida visar det nya golvet konstruktion. Bilden nere till vänster visar kyrkorummet före renoveringen. Till höger är det gamla golvet borttaget och upplägget av stora stenar syns tydligt.

Överst till vänster sitter bänken infäst i väggpanelen före demonteringen.

Överst till höger är bänken demonterad och urtaget i panelen syns tydligt.

I mitten till vänster är bänken återmonterad i väggpanelen men ytterliggare justeringar och lagningar behövs för ett bra resultat, vilket också gjordes.

Bilden längst ner visar det nya golvet och alla bänkarna på plats.

Väggar

Putsen på kyrkans invändiga väggar är i stort sett ursprunglig och av luftkalkbruk med partiella putslagningar. Färgskiktet är sekundärt. Väggarna putslagades med hydrauliskt kalkbruk, främst i fönsternischer och fönsterbänkar och målades med silikatfärg.

Väggarna i sakristian putslagades, här var väggarna målade med akrylat/latexfärg. Väggarna målades lika kyrkorummet med silikatfärg.

Bilden visar exempel på putslagningen.

Konservatorsarbeten

Åtgärderna innebär att kyrkan genomgår en genomgripande översyn av ytskikt. Det handlar om underhållsarbeten i form av rengöring och målning men också om konservatorsarbeten, som till exempel retuschering.

De ytor som omfattades av arbetet var: Kyrkorummets tak och väggar, samt på fast inredning i kyrkorum, sakristia, vapenhus. Se bifogad Vård och underhållsplan

Bilden visar en del av kyrkorummets takmålning

Återstående arbete

Fönstret över kyrkporten är idag förbyggd med en vägg bakom orgeln. Fönsterbågen var i dåligt skick och behövde renoveras. Förslag lades fram om att ersätta glaset, som ju inte längre gav ljus åt rummet, med ett konstverk. Kyrkans fastighetsförvaltning kontaktar konstnär i frågan.

Bilden ovan till vänster visar det aktuella fönstret före renoveringen.. Bilden till höger visar kyrkans entréparti där fönstret sitter.

Antikvariska rön

I krypgrunden hittades rester efter det gamla värmesystemet, där varmluft spreds i golvet under bänkarna.

